

Nedělní rozjímání

doba postní
a velikonoční **2024**

**Impulzy otce
Pavla Ambrose SJ**

Popeleční středa

Půst je křesťanský pouze tehdy, je-li pozitivní

Svatý Ignác povzbuzuje k modlitbě především tehdy, když nejsme v klidu, nejsme schopni se soustředit a nijak zvláště vyrovnaní se necítíme. Nemusíme se modlit jen z hloubky svého já, navíc zakotveného v sobě samém. Tehdy jsme si ve svých buddhistických polohách jisti sami sebou. A vůbec nemusíme rozumět našim motivacím, zvládat emoce, mít pod kontrolou minulost a pevně třítat v rukou příští dny. Ani se nemusíme opírat jen o pomoc našich nabytých zkušeností. Naše modlitba je vždy nová. Má zvláštní význam a dopad, prožíváme-li rozličná zneklidňující duchovní hnutí nebo jsme napadáni různorodými myšlenkami. Ignác hovoří doslova, že můžeme být před vstupem do modlitby „znepokojení různými duchy“ (DC 6). Tehdy, právě tehdy potřebujeme být v kontaktu s tím, co nás může proměnit nyní, dnes, v této chvíli, co nás nutí čelit novým otázkám dnes, na tomto místě, v této situaci, co natahuje na skřipec naše odhodlání a znejišťuje naši identitu. Právě takové zaměření by mělo charakterizovat postní dobu. Jsme opět sami před Boží tváří. Kde vnitřně i navenek mohu a mám růst? Kde jsou v mém životě otázky, které dosud nejsou rozřešeny? Kde jsem povolán k něčemu hlubšímu – k něčemu, co mi právě jako takovému nejde na rozum? Jaký je můj ekvivalent pouště, ona rovnocenná náhrada Ježíšova pokušení? Jak mohu do tohoto místa vstoupit naplno, svobodně, velkoryse?

Na takové otázky dostáváme odpovědi, které mohou zavánět klišé. Přestaň s dobrůtkami a laskominami, odtrhni si od úst cigaretu nebo se zřekni masa. Tradiční odůvodnění zní rozumně: nařid' si půst ne proto, že by požitek z těchto věcí byl sám o sobě špatný, ale proto, že potěšení, které přinášejí, může otupovat vnímání. S plným břichem, zamořen obrazotvorností a zotročen konzumem se těžko budeš věnovat otázkám rizik svého života. Ty, na kterých záleží, rádi odkládáme. Do oblasti: ono se to nějak... A přestože nikdo nemůže žít v plném duchovním vypětí neustále, je dobré, abychom si každý rok vyhradili šest týdnů, kdy se budeme intenzivněji snažit otevřít zneklidněním, která doprovází Boží blízkost. Neměli bychom být příliš ambiciózní; pokud budeme, téměř jistě selžeme, odradí nás to a někdy kolem první neděle to vzdáme. Máme se v době postní nechat vyrušit, ne zničit. Musíme postupovat pomalu, usilovat o udržitelný růst.

Když se na základě těchto úvah oddáme standardnímu postnímu pokání, je to ostatně nějak dobře. Ale můžeme být také více kreativní a rozvíjet „cvičení“, které obvykle za „kající“ ani nepovažujeme. Nemusí mít prvoplánově náboženské vyznění. Někteří z nás možná budou muset více spát. Někteří z nás, zvláště pokud žijeme svobodně nebo v celibátu, možná budou muset více pracovat na svých

vztazích a přestat se vyhýbat až příliš náročným způsobům, jež vztahy ověřují. A tak dále...

Postní doba je určena k rozšíření našich horizontů, ne k jejich zužování. Když začínáme čtyřicetidenní postní dobu, můžeme se letos ptát Ducha Svatého, kam jsme zde a nyní povolání růst. Jak mohu podpořit Boží záměr se mnou? Neptejme se, jak se omezit, nýbrž kde se mohu a musím otevřít tomu, kdo volá světlo do temnoty, přináší život do smrti. Ve skutečnosti nejde o naše úsilí, tím méně o to, abychom vypadali zkroušeně a usilovali o to, abychom viditelný popelec hrdě nosili na veřejnosti co nejdéle. Spíše se s „pokorou pyšnit“, že jediné, co můžeme dělat, je nechat do sebe zasévat a nechat semeno slova zalévat milostí všedního dne. Skutečný růst, skutečné rozšíření horizontů, přichází od Boha, je vždy paruzií, která se mi přiblížila na dotek. Až potom „svět, život i smrt, to, co už tady je, i to, co teprve přijde, všechno je vaše“ (1Kor 3,22).

1. neděle postní

Přijímat ty, kteří zápasí, a hledat ztracené

„Naplnil se čas a přiblížilo se Boží království. Obrátte se a věřte evangeliu.“ (Mk 1,15) Řecky: μετανοείτε = přemýšlejte jinak a poté přehodnoťte minulé. Pokusme se vzít vážněji to, co prožíváme nad životem, který nám plyne pod rukama. Copak by nám – v té chvíli – vystačila slova slavného hitu první republiky? „Kde jsou ty chvíle, kde je ten čas, kdy jsem býval mlád! ... Cítím, jak mne z toho pocit jediný, pocit smutku cele zaplavil.“ Limonádová vzpomínání, když lkáme sami nad sebou, nikam nevedou. Pomohou jen na chvíli. Takové útěchy mají jepičí život. Dejme vedle toho slova Ježíšova. Nepřicházejí odněkud ze vzduchoprázdna. Reagují na to, co Ježíš prožil při křtu v Jordáně, při pokušení na poušti a zatčení Jana Křtitele. Křest je pro Ježíše, nyní již dospělého muže, okamžikem, kdy uslyšel Boží slovo, které mu bylo adresováno: „Ty jsi můj syn, milovaný.“ Chci ve svém životě vycházet z věčného naříkání nad sebou, nebo ze slova vyřčeného pro nás nebeským Otcem?

Máme zde pozoruhodné slovíčko hned (εὐθύς = rovně, okamžitě, bezprostředně; pravdivě; bez vytáček), jež v českém liturgickém překladu chybí. V první kapitole Markova evangelia je použit dvanáctkrát: „hned když vystupoval z vody“, „hned ho Duch vypudil do pustiny“, „hned opustili síť“ atd. Je to dobré upozornění: když si dobrý křesťan může i paty ubrousit za dobrem, hned zakouší zlo jako holou skutečnost. Přesné místo – poušť, pevně stanovený čas – čtyřicet dní, umožňují Ježíšovi přejít od poznání, že zlo existuje, k poznání na vlastním těle, co je zlo. A pokaždé, když člověk čte tento úryvek z evangelia podle Marka, je překvapen, že se evangelista omezuje na konstatování, že zůstal „na poušti čtyřicet dní a byl pokoušen od satana“. Rádi bychom slyšeli dodatek: a zvítězil. Ale ne! Ježíš obstál, nepodleh, odolal a vyšel proměněný moudrostí. Definitivní vítězství je spjato s Kristovým příchodem. Nyní je doba zkoušek.

Poznání zla vede k dvojímu poslání: přijímat ty, kteří zápasí; a hledat ztracené. V tomto smyslu rozumějme, co pro mne znamená naplnění času. Čeká i mne úkol druhé v jejich zápasech přijímat a do jejich zápasu vstupovat. A to bez růstu vnitřní dispozice sloužit Božímu plánu spásy nejsme sto zvládnout. Jsme zváni přeorientovat svůj život, dávat mu jiný smysl, než z něj jen těžit pro sebe. Obrátit se a uvěřit v evangelium znamená reagovat na zlo tím, že se rozhodneme dát svému životu smysl, směr, určitý význam. S Pánem vytrvám a setkám se s ním, sám prohraji.

Ono „důvěřuji ti, Pane“ je postoj, který všemu předchází. Všem, co má mít smysl a význam. Ten netvoříme, ale přijímáme. Není to jen smysl nějakého vzdáleného životního horizontu, nýbrž přijímání smyslu každé ze situací, které den co den

prožíváme. Významy mohou být velké nebo malé, ale stojí před námi s celou svou vahou skutečnosti. Když svému Pánu řeknu: důvěřuji Ti. Věřit v evangelium znamená rozhodnout se žít z útržků smyslu, cítit, že sami prosíme o smysl. Připusťme: je to hazard. Víra v Boha je spjata s vysokým rizikem, ale můžeme se opřít o toto jediné slovo, které má váhu. Tím slovem je důvěrná znalost jedinečného a příkladného života Ježíše z Nazareta. Evangelista Marek neříká, že Ježíš na poušti přemohl zlo tím, že ho eliminoval, ale celé jeho evangelium hlásá, že zlo Ježíše nepřemohlo. Ukázal nám způsob zápasu, který promítněme do naší postní doby, přípravy na obnovu křestního vyznání.

2. neděle postní

Pravou horou Tábor je Kristův druhý příchod

Proměnění Páně shrnuje tajemství Ježíše Krista s nevyčerpatelnou hutností významů! Jeho učedníci a s nimi i my, dnešní věřící, se učíme jeho proměnění. Proč to nemůžeme nechtít pochopit? Kéž bychom chtěli pochopit i to, co je obtížné vždy postihnout, plně proniknout, s potěšením se dovítit. Ježíš, který zemřel, byl člověk jako my. A člověk nežije pro smrt!

Jistě, že pro apoštoly byl okamžik osvětlení, světla, záře, odrazu nebeského světa důležitý. Není jádrem evangelia. Tím je okamžik, kdy světlo slávy pohasne, Otcovo slovo sestupující z oblaku utichne a učedníci zůstanou sami. Souvisí ono uvnitř s oním navenek. Nerozhlížíme se kolem sebe podobně? Neviděli nikoho jiného. Nevidíme nic jiného než silně pozemské, věci. A později? Zanedlouho poté? Na co patřily jejich oči navenek i jejich zrak srdce? Na Ježíše na kříži, neviděli slavné světlo, ale spíše tmu a šero, Otcův hlas umkl. Bolest. A životních bolestí je tolik! Připadáme si jako lidé zostuzení na sítích, bez možnosti se dovolat práva.

Čas, kdy musíme najít svoji vysokou horu proměnění, nastane. Ježíš zůstává sám s Otcem a přitom nás chová v srdci. Jsme sami, ale jiným způsobem. Nejsou slepou uličkou formy, silně propagované, ony kontemplativní formy modlitby, která usiluje o dosažení niterného klidu? Copak hlavním záměrem kontempace má být zvnitřnění, jež by snížilo, nebo alespoň zmírnilo naše stresy? Sestoupení z hory, kde jsme s Ježíšem sami (ten je zde kvůli Otci a nám), uchovává vzpomínku srdce. Ta si pamatuje zápas Ježíšova Srdce a Otcovy lásky ke každému člověku. Nezapomíná na pohled Otce patřícího na naše neproměněné lidství. Ale On, v Synu, vidí i naše proměněné lidství. To je jeden z možných výkladů prapodivné odezvy apoštolů, jež popadla myšlenka na stavbu tří stanů. Pokud se zde, na mé hoře Tábor, sbíhají a naplňují dějiny, je to pro nás dobré a správné (καλός = krásný; dobrý /fyzicky i morálně/; správný; znamenitý; vhodný; καλόν ἐστιν ἡμᾶς = je lépe), abychom zde zůstali a čekali.

Nezůstat a sestoupit do ještě nedovršené lidskosti a začít znovu zápasit o živý a důvěrný vztah rozhovorem, obracením se, vstáváním z pádů. V čem spočívá velké pokušení dospělého věřícího? Vztah vyměníme za myšlenku a jsme schopni si nalhávat, že např. myšlenka, že jsme odděleni od Boha, je vlastní příčinou propasti vztahu. Ty myšlenky jsou chatrčí, do níž se chceme uchýlit, odůvodnit si nehybnost a vyhnout se radikalitě postoje. Kde jinde se může projevit pravá podoba toho, co jsem před tváří Boží? K čemu slouží myšlenky oddělené od toho, kdo je vyslovuje? K vybudování pevnosti, jistoty, přesvědčení, názoru. Tato potřeba jistoty je velkým dějinným hříchem nás křesťanů, jednotlivců i církve. Lidská a duchovní nehybnost,

která z Kristových učedníků dělá nepřátele kříže. Pravé místo proměny začíná pochopením cesty od nebeského k lidskému a od lidského k proměňujícímu, dovršujícímu se. Proměna začíná v Bohu. Nemáme zůstat u elitního pojmání duchovní zkušenosti. Proměna vyniká v okamžiku „snížení“ Božího Syna do lidského stavu. Prostorem proměnění je ponížení jeho těla, a to až k ponížení smrti na kříži. Stejně jako Petr, Jakub a Jan musíme i my na své cestě za Ježíšem projít tímto uchem jehly „samotného Ježíše“. Jsme zvyklí ocenit kritiku těch, kdo nás vězní v klerikálních schématech a modelech náboženství. A co modly pozemského křesťanství, plné sekulární asertivity, narcistického velikášství nového vědění opírající se o veřejné mínění? Rozeznáme tyto falešné hory Tábor? Nezaštiťujeme se periferiemi, a přitom se považujeme za centrum světa? „Otevři svá ústa ve prospěch němého, abys hájil každého, kdo není schopen se obhájit.“ Zde se děje proměna Ježíšova těla, která je nám svěřena poté, co sestupujeme z naší hory Tábor. Pravou horou Tábor je Kristův druhý příchod do naší bídy, kterou vyznáváme.

3. neděle postní

Bez Slova nerosteme v lásce, laskavosti a empatii

„Jeho učedníci si vzpomněli (μυμνήσκομαι).“ (Jan 2,17) A dále: „Až byl vzkříšen z mrtvých, uvědomili si“ (Jan 2,22), doslova „vzpomněli si“ (μυμνήσκομαι). Pro víru je důležité, co se odehrává v paměti, díky níž v nás „jeho slovo“ znitřňuje. V čem spočívá její význam? Pán v paměti udržuje světlo, takže jsme schopni rozpoznat skrytý význam ve znameních, jichž jsme byli svědky.

Co znamenal vnitřní rozpor mezi tím, co bychom v chrámu očekávali, a tím, co v chrámu nacházíme? V chrámu měl zbožný Žid očekávat domov. Domovem je pro něj přebývání v přítomnosti Boží. A místo toho? Komerční využití, kde kvete nabídka a poptávka, kupuje se a prodává. Prostě tržiště. Gesto Ježíše je srozumitelné pro ty, jimž není neznámá role proroka. Ukázat na Boží moc. Cítíme tento jeho prorocký náboj. Hoří horlivostí pro Boží dům. Netrestá fyzickou bolestí, gesto jim zcela zvrátí jejich logiku uvažování, a utíkají. A směnárníci? Ti přece prokazovali chrámu nesmírně bohu libou službu. Směňovali mince, na nichž byla vyražena podoba císaře. Jimi nebylo možné dát almužnu pro chrám. Ani prodávacům holubů, kteří by se mohli bránit tím, že jsou pro ty nejchudší. A proto omluvitelní. Chudý i bohatý může propadnout modloslužbě.

Učedníci v Ježíši vidí nového Eliáše, jiní Ezechiela. Ale sám Ježíš pro ně připravuje znamení důvěryhodnosti svého slova a činů. „Zbořte tento chrám, a ve třech dnech jej postavím.“ (Jan 2,19) To je šokující. A nepochopitelné. Potřebují obdržet dar nových očí Paschy. Je to ono nové zjevení, bez něhož nemůžeme hovořit o křesťanském životě, ani o spiritualitě. „Vzrůstá totiž chápání předaných věcí a slov, a to jak přemýšlením a studiem věřících, kteří je uchovávají ve svém srdci, tak hlubším pochopením duchovních skutečností z vlastní zkušenosti.“ (DV 8) Nestačí si dopřávat konzumní spiritualitu. Bez Slova nerosteme v lásce, laskavosti a empatii. Ona trojice vyrůstá ze Slova. Myšlenka sebevytváření je slepou uličkou. Duchovní je spolupráce božského a lidského. Prvotní je Slovo. Jen díky proměně očí a proměně uší mohli tři učedníci Petr, Jakub a Jan v Ježíši rozpoznat nejen vyvrcholení Zákona a Proroků, ale také Slovo, které Otec vyslovil z hlubin tajemného oblaku: To je můj milovaný Syn! Nyní žije uprostřed nás a mezi námi. Židovské Velikonoce potřebují Velikonoce Páně, tak jako židovský chrám potřebuje Chrám, který ve svém vzkříšení zbudoval Pán. Zve nás, abychom vstoupili. Vybízí tolikerým oslovením. Přirozené zjevení je v podstatě naše tázání, existuje vlastní Boží zjevení, které je odpovědí. Všechny věci, zdraví i nemoc, život dlouhý i život krátký, ticho fyzické a ztišení niterné, krása či majestátnost přírody nás pobízejí přiblížit se k bráně Božích tajemství. Pro nás se otevírá z druhé strany. Měřítkem

naší připravenosti k setkání se vzkříšeným Kristem není naše lidsky pěstovaná autenticita, nýbrž ochota nechat se obejmout. Nechat promluvit může jen ten, kdo se zdravě zhrozí narcistické, kultivované a pěstěné niternosti, která si vystačí sama se sebou. Jako židé sakralizovali šabat – odpočínutí, dnes – aniž bychom si toho byli vědomi – sakralizujeme pocity, spokojenost a úspěšnost. Ano, máme být pozorní ke světu. Jenže se srdcem v Božích tajemstvích. Nadto se Slovem, které je vždy spojeno s tím, kdo je vyslovuje. Kde z paměti vymizí Slovo, pozvání, něžnost lásky Otce, bují – slovy papeže Františka – „kultura sebereferece, kultura make-upu, kde je důležitější našminkovat vlastní vědomí sebe sama než dorůstání“. Dodržování šabatu již není zapotřebí, protože my jsme šabat. Pokud tedy nerelativizujeme tělo, pokud nezpochybníme své pocity, pokud prohlásíme vlastní myšlenky za nezpochybnitelné, pokud si neuvědomíme, že můžeme zůstat na prahu tajemství, které je vždy větší, pokud si nárokujeme jej dobýt, riskujeme, že skončíme v modlářství. A modlářství je jediný hřích, jak slyšíme v prvním čtení, je to jediný hřích, od kterého jsou ostatní odvozeny.

Osvojujeme si stále osobněji myšlenku sv. Cypriána: „Snaž se vždy žít v modlitbě a naslouchání, protože musíš využít svůj život k tomu, abys mohl navázat vztah s Bohem, který je stále s tebou.“ Bez mystiky není křesťana. Co je mystika? Uschopnění skrze dar přijatý od Boha dospět až na samý práh tajemství. Vzpomeneme-li na Slovo, zůstáváme v adoračním postoji před nevyslovitelným, nepopsatelným, nepochopitelným. Zboříme naše modlářství.

4. neděle postní

Jsmo postní dobou uschnutí nechat se spasit

Dospěli jsme do poloviny postní doby. A co zazní uprostřed i této letošní postní doby? Laetare. Veselte se, jásejte, zajásejte, to je vstupní antifona dnešní liturgie. Možná jsme si sáhli až na dno soužení srdce. A co se může zrodit v této naší zkušenosti zkroušenosti srdce? Rodí se útěcha, naděje. Naděje teologicky podložená: založená na víře, že jistě třetího dne zažijeme vzkříšení, vzkříšení nebo zmrtvýchvstání.

Již první čtení otevírá obzory rodícího se očekávání. I perskému králi Kýrovi Bůh promění srdce. Změnil jeho srdce, a tím zajistil svobodu pro lid vyhnaný do Babylonu. Mohl se vrátit a postavit chrám, do kterého vstoupí Ježíš. Víme z minulé neděle, že chrám musel Ježíš vyčistit od prodavačů býčků a směnárníků. A jako vyvolený lid se stavěl proti Mojžíšovi, staví se i proti Kristu. Ta historie se stále opakuje až do dnešních dnů. Zde se však připravuje lék: smrt přemoci smrtí. „Smrtí smrt přemohl a všem ve hrobech život daroval,“ zpívá vytrvale byzantská liturgie. Jako Mojžíš (καὶ καθὼς Μωϋσῆς). Proto se Slovo stalo tělem (Jan 1,14). Mojžíš pozvedl zlatého hada, a tím zhatil ohrožení na poušti, všichni byli zachráněni. A proto Bůh pozvedl Krista na kříž, aby všichni byli zachráněni. Proto nemusí mít člověk strach z hadů, jimiž se jeho svět hemží. Pokud nejste narozeni shůry, nemůžete být vůbec spaseni. (Jan 3,3) „Jestliže se nenarodí někdo z vody a z Ducha, nemůže vejít do Božího království.“ (Jan 3,5) „Nikdo nevystoupil do nebe kromě toho, který sestoupil z nebe.“ (Jan 3,13) To nás učí Nikodém. A to my máme učit druhé.

Nikdo nemůže pomýšlet na výstup do nebe, pokud nedůvěřuje tomu, kdo sestoupil z nebe. Proč sestoupil? Vzal si člověka – hříšníka, klade na svá ramena i mne a vynáší na Boží pravici. Takže tento velmi záhadný symbol, u něhož by hrozilo, že bude nesprávně pochopen jako Mojžíšův kouzelnický trik, ve skutečnosti obsahuje ústřední pravdu křesťanství. Je vysvětlena v dnešním textu tím, co tvoří samotné jádro Janova evangelia: „Tak Bůh miloval svět, že dal svého jednorozného Syna, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný.“ (Jan 3,16)

To je skvělá zpráva. To je to, co nám umožnilo začít oslavu oním laetare, raduj se, Jeruzaléme. Neboť skončil čas tvého vyhnanství, skončil čas tvé zkoušky. Bůh se rozhodl sestoupit, aby tě přivedl k plnosti spásy. Bůh tak miloval svět, že mu vydal svého jediného Syna, aby každý, kdo v něho věří, měl život věčný.

Z toho plynou důsledky. Jestliže Bůh toto učinil, a chce znovu učinit, jestliže Bůh dovolil, aby jeho jediný Syn sdílel tělo člověka, celé lidství se všemi omezeními těla včetně smrti, pak to znamená, že Bůh nemá v úmyslu svět ani soudit, ani odsoudit. Naopak: skrze svého Syna přivádí ke spáse. Jak lapidárně znějí slova: „Bůh přece neposlal svého Syna na svět, aby svět odsoudil, ale aby svět byl skrze něho spasen. Kdo v něho věří, není souzen; kdo nevěří, už je odsouzen, protože neuvěřil ve jméno jednorozeného Syna Božího.“ (Jan 3,17–18) Ale naše cesta ke spáse následuje cestu Kristovu. A na ni se ne všichni vydají! Bůh je bohatý na milosrdenství. Je přebohatý velkou láskou, tou, kterou si nás zamiloval. Zamiloval si nás, když jsme byli ještě hříšníci. Jakýkoli výstup, dokonce i radikální asketický výstup, by nás tedy nikdy nemohl dostat k tomu, co nazýváme spásou. „Když vzkřísil Krista Ježíše, vzkřísil zároveň s ním i nás.“ (Ef 2,6)

Dobrá zpráva je tedy právě touto výzvou: osvobodit se od domněnek, že se můžeme spasit svými takzvanými dobrými skutky. Tento pokyn se nabízí v samém středu postní cesty. Ne náhodně! Nastal čas radikálním způsobem relativizovat domněnku, která se nás drží jako klíště, že se můžeme spasit tím, že jsme schopni se postit, že jsme schopni se umrtvovat, že jsme schopni se orientovat výhradně na správné věci v životě. Jedná se o jinou dispozici srdce: Jsme postní dobou uschopnění nechat se spasit. Dovolit Bohu, aby nás objal.

5. neděle postní

Učit se nevidět jen sebe

Přišla či také přichází hodina (ἐλήλυθεν ἡ ὥρα). Nyní (νῦν). Nyní je zde ten přicházející. Ten, který má přijít. Znáte možná ten pocit, když máte krásně uklizeno, takže může kdokoliv přijít na návštěvu. Když jej čekáme, tak se připravíme. Ale jak je cenné, když jsme připraveni i na nečekanou hodinu. Připravenost Starý zákon shrnul pod pojmem smlouva, která se tříbí v průběhu času. Když někdo smlouvu pevně drží, jistě přijde. Nemám zhusta dojem, že Bůh nepřijde? Nečekám opětovně jen tehdy, když něco potřebuji? Jeremiáš si všímá, že v průběhu dějin, počínaje prvotní smlouvou s prvním lidským párem, je stálá Boží věrnost bohužel vždy vystřídaná nestálostí lidské odpovědi. Čeká proto nový typ smlouvy, v níž se v srdci člověka usadí sám Bůh, aby člověk na smlouvu věrně odpověděl. Smlouvu jsme sto dodržet, když ten druhý, partner smlouvy, je přítomen v srdci. Když uvažujeme o smlouvě, kterou Bůh s námi uzavírá, pochopíme ji jen tehdy, že jsme přítomni v Božím Srdci. Je to jako chvíle o svatbě, kdy má přijít hodina smlouvy, slibu. Když Bůh prohlašuje, že utvrdí svůj zákon v srdci, znamená to, že nás více ke svému srdci přimkne. To je ta hodina, kterou si Bůh nejvíce přeje. Otcové později řeknou, že se tato hodina uskutečňuje skrze vtělení Božího Syna. Toto malé slůvko „nyní“ tedy není jen chronologickým či chronometrickým upřesněním, ale odpovídá projektu jako takovému. Bůh měl projekt, cíl (σκοπός), a tento cíl mu leží na srdci, proto má cíl ještě své završení, dovršení do úplného konce (τέλος). Proto říkáme, že čas se naplňuje, směřuje, mluvíme o plnosti přítomnosti neboli o plnosti času.

Pamatujete si na Kánu Galilejskou? Tam Pannu Marii Ježíš téměř okřikl: „Ještě nepřišla má hodina.“ (Jan 2,4) Zde říká: Má hodina přišla. Přesněji lze onu hodinu ztotožnit buď s šestou hodinou, kdy dochází k Ježíšově intronizaci Pilátem, nebo s devátou hodinou, kdy Ježíš vydechuje a předává světu svého Ducha. Ale i se sedmou hodinou, s níž jsme se již setkali při četbě Janova evangelia. V tuto hodinu uzdravuje dítě královského úředníka a sestupuje s ním dolů, paradoxně právě v hodině, v níž později vystoupí na Golgotu.

Když tak nad tím uvažujeme: Kdy mi Ježíše řekne, že již přišla jeho hodina? Můžeme říci o něčem, co děláme a co jsme, že to snad ještě nepřišla Ježíšova hodina? Že je něco, do čeho on nemá právo mluvit? A proto je zde ono druhé důležité slovo: nyní. Nyní se mám učit rozumět celému tajemství Ježíšova vtělení, smrti a vzkříšení. Proto se tato hodina uskutečňuje konkrétnějším způsobem, nyní, počínaje samotným Ježíšovým vstupem na tuto cestu, která ho pak zavede na vrchol Golgoty.

Musíme tedy tuto zmínku o hodině z dnešního evangelia číst s ohledem na to všechno, co zahrnujeme slovem smlouva. A řekli jsme, že smlouva je to, co nevěsta cítí v srdci, když říká „ano“ svému ženichovi. Smlouva je to, co vnímá ženich všemi smysly a celou myslí, když se zamilovaně dívá na svou milou. Jednoduše řečeno: co je na nich vidět. Když Filip a Ondřej mají přivést pohany k Ježíšovi, Ježíš jim chce smlouvu ukázat na své tváři. Na našich tvářích vidíme, jakou hodinu žijeme. Řekové jsou pověstní tím, že chtějí vidět. Židovská tradice dává přednost sluchu. Ježíš vychází oběma vstříc: chce se dát uvidět i pohanům, chce nechat sebe zaslechnout i Židům.

A tak mohu dnes prosit o oči, které vidí, a o uši, které slyší. Drobné smlouvy i velké smlouvy se ožívují tím, že druhého zase jednou uvidím a druhého zase jednou uslyším. A to je možné, když odumřu sám sobě. Kdy vidím jen sebe, neuvidím nic jiného. Když naslouchám jen sám sobě, neuslyším nic jiného. A tak máme před sebou školu: učit se nevidět jen sebe. Učit se neslyšet jen sebe. Bůh je viděn v nevidění sebe. Bůh je slyšet v neslyšení sebe. Tak se před námi objeví to, co jinak před námi zůstane vždy skryté. A jak je to se mnou nyní? Přišla ta hodina? Nebo ji aspoň čekám?

Květná neděle

Život uvnitř Ježíšova záměru s námi

Když někoho zachvátí láska k uměleckému dílu, je to jako věčná žízeň. Čím více se naloká, tím více žízni. Mnozí to prožívají před Michelangelovou sochou umučeného Krista v náruči Matky Boží. V roce 1497 obdržel Michelangelo třetinu z dohodnutých pěti set dukátů jako zálohu na zahájení prací na své Pietě, zobrazující vnitřní utrpení Matky Boží, která drží na klíně umučeného Ježíše. Říká se, že se na hřbetu koně Baio vydal do lomů v Carraře, aby vybral kus mramoru vynikající kvality a přiměřené velikosti. Dlouho hledal, až našel jeden neopracovaný kus mramoru. Stanul před kusem kamenu v němém úžasu, uviděl v něm budoucí sochu. Ještě o padesát let později Giorgio Vasari dílo oslavoval a napsal: „Pokud jde o Pietu, nikdy si nemysli, sochaři nebo vzácný řemeslníku, že bys mohl přidat vzor nebo půvab, ani že bys s námahou někdy dokázal mramor zjemnit, vyčistit a propíchnout tak umně, jako to udělal Michelangelo, protože v něm člověk vidí veškerou hodnotu a sílu umění.“ Ta se zrodila nejdříve v srdci a z něho se vtiskla do kamene.

V příběhu, který známe jako pašije, se jedná o nás, ještě dříve, než jsme si toho vědomi. Známe jej od A do Z. Při poslechu pašijí se můžeme letos ptát, jak se nás v srdci dotkne známý příběh. A přesto je v něm něco, co můžeme objevit až nyní. I to, jak se vtiskne do běhu našeho života.

Podívejme se dnes zblízka pouze na jedno jediné slovo. Ne více. Jen jedno slovo, které odhalí více. Pojdme k věci. Marek opakovaně, nejméně třikrát, navíc počtvrté během Poslední večeře, předpovídá, co Ježíš předpověděl, že bude muset prožít během velikonočních svátků. Činí tak ve velmi důležitých okamžicích Ježíšovy cesty do Jeruzaléma a zdá se, že Petr je privilegovaným svědkem této Ježíšovy cesty k Velikonocům. Můžeme se postavit na Petrovo místo.

„Přišli k venkovskému dvorci zvanému Getsemany.“ (Mk 14,32) Kam přišli? Obvykle mluvíme o getsemanské zahradě. České překlady hovoří o usedlosti, o místě, náš překlad o venkovském dvorci. V řeckém textu se mluví o velmi specifickém místě: χωρίον. Petrova zrada se odehrává uvnitř tohoto chorionu, kde se dočká Ježíšovy výtky: „To jsi nemohl ani jednu hodinu bdít?“ (Mk 14,37) Znamená to tedy, že autor nás již nyní nabádá, abychom rozhodně vzali v úvahu Ježíšovu cestu k Velikonocům, ale nezapomínáme, že stejnou cestu budou muset vykonat i jeho nejbližší přátelé, především Petr. Žijeme uvnitř Ježíšova záměru prožívat jeho život s naším životem. A během pašijového čtení si uvědomíme, že tváří v tvář Ježíšově odvaze dosvědčit před velekněžími svou totožnost Petr stejnou odvahu nemá, a dokonce zapře, že Ježíše zná. A to nikoli před velekněžími, ale před posledním

služebníkem domu! Slovo χωπίον se dá vykládat i jako dvorek, malá zeleninová zahrádka, malé místo, ovšem uvnitř rozlehlé samoty. Je místem, kterému můžeme v sobě říkat: moje ustrašená malá dušička. Ale toto χωπίον je také odlehlé místo, kde se podle biblické tradice Bůh rád zpřítomňuje, nějak se nechává vidět, nechává se slyšet, a může to být velmi vysoká hora, může to být hora Sinaj, může to být hora Horeb, může to být hora Tábor, podle naší křesťanské tradice to může být i Golgota. Moje duše neznající pozemských hranic. Ale může to být také tato zahrada nebo sad, v němž je lis na olivy. Getsemany je výraz, který můžeme přeložit i jako olivový lis, tedy ve skutečnosti znamená právě drtičku. Může to být moje zkroušenost.

A je to velmi tajemné, toto srovnání místa, kde se Bůh nechává vidět, kde se nechává slyšet, kde se nechává cítit přítomný, a přítomnosti tohoto drtiče, který nás okamžitě vybízí k tomu, abychom uvažovali o těžkých kamenech drtících olivy nebo drtících obilí.

A tak se nyní nacházíme právě zde. Nacházíme se poté, co Ježíš slavil Poslední večeři se svými přáteli, zejména s Dvanácti, a poté, co to Ježíš také zjevil. A abychom se na toto místo dostali, kontext Nového zákona nás nabádá, abychom se k němu přiblížili z Olivové hory, totiž z hory modlitby. Malé i velké dějiny, nepatrné i epochální momenty života se rodí v modlitbě Syna s Otcem, Božího dítěte s nebeským Otcem. Do této zahrady jsme pozváni i letos.

Zelený čtvrtek

Obdarovaný Kristem předává plnost jeho tajemství

Jak můžeme prožít dnešní liturgii? Pokusit se, řekněme ještě jednou, můžeme se pokoušet vstoupit do velikonočního tajemství, prožívat v tomto tří denní umučení, smrt a vzkříšení Pána.

Jak? Nasloucháním Slovu, které nás do tajemství přivádí. Všechna tři čtení (ustanovení o velikonoční večeři ve SZ /Ex 12,1–14/; slavení eucharistie v Korintě /1Kor 11,23–32/ a umývaní nohou /Jan 1–15/) ukazují na různé aspekty Pánovy paschy. I letos můžeme poznat něco nového. Přejít od poznání Pána k lásce k němu. Zde to nekončí: od lásky pokročíme k připodobnění. Tajemství paschy nelze vyčerpat, můžeme se mu přiblížit.

Apoštol připomíná křesťanům, že konají to, co on sám přijal přímo od Pána. Přijal a předal. Přijal čin, gesto, slova, která pocházejí od samotného Pána! Eucharistie není něco, co si církev sama dala nebo co si někdo může přivlastnit. Tak někteří si osobují právo rozhodovat o liturgii. Ta je svěřena církvi. Přijali jsme od Pána a máme předávat dále. Ne podle našich názorů. Druhý vatikánský koncil a jeho reforma není názor! Je tradicí, jíž církev předává plnost tajemství. Proto Pavel především upřesňuje: „Pán Ježíš právě tu noc, kdy byl zrazen“, v noci zrady, v noci nepoznání, v noci opuštění všemi učedníky. Pokud existuje hodina nejméně příhodná pro tak velký dar daný nám Kristem, je to právě tato hodina Poslední večeře. V ní Ježíš jedná a pronáší to, co tvoří podstatu eucharistie: gesto a slova. A tato slova v západní liturgii slyšíme při každém slavení eucharistie. V té noci, kdy byl zrazen; a dalo by se říci: v té noci, kdy byl opuštěn; v té noci, kdy byl zapřen Petrem. V té temnotě, kdy i já sám Pána zrazuji.

Dává dar nové smlouvy v okamžiku, kdy je porušena. Porušena všemi, kdo patřili do nejbližšího společenství s Pánem. Tak nezměrná je láska Pána, která je nezbytná k tomu, abychom vůbec mohli v církvi žít. Zrada, zapření, opuštění z naší strany není nikdy dostatečný důvod k tomu, aby nás zradil, zapřel nebo opustil On sám. Jen z tohoto důvodu můžeme přistupovat k eucharistii, že tomu tak mezi Bohem a člověkem je. A je to Jan, kdo nám ukazuje, že se jedná o večeři nové smlouvy. Ze strany Boží je každá eucharistie zcela novou smlouvou, smlouvou, která otevírá osmý den. Odhaluje touhu Krista přijít ve slávě a obejmout nás již definitivně. S konečnou platností, v čas, kdy nás nenechá čekat.

Při poslední večeři nebyl kromě Krista žádný spravedlivý. A tehdy jim všem Ježíš dává chléb se slovy: „To je mé tělo pro vás.“ Jak jsme jim podobní: jsme hříšní, ale všichni se živíme stejným pokrmem, stejným životem, životem Ježíšovým. Protože chceme spolu s ním povstat! Jeho tělo a krev – to je jeho celý život. Patříme k němu,

protože on to tak chce. To je skutečný a hluboký eucharistický dynamismus. Tváří v tvář přijetí Kristova pravého těla a pravé krve jsou všechny naše ostatní obavy zavádějící a nemoudré. Vždyť tělo a krev Krista je za mne prolita, jsem již zachráněn, jen se mám nechat obejmout.

Velký pátek

Od „podívané“ k nazírání lásky Ukřižovaného a Vzkříšeného

V této hodině kříže naslouchají křesťané po celé zemi vyprávění o umučení a smrti Ježíše, svého Pána. On je Kyrios, Hospodin. Janovo evangelium je svědectvím milovaného učedníka, který Ježíše následoval od jeho zajetí v Getsemanech až po jeho ukřižování. Je to svědectví. Je to stále oživovaná vzpomínka v srdci. Rozpomínání na tyto události prošlo hlubokou meditací Jana samotného i celé církve. Je hlubokým vhledem do událostí světa díky víře v Krista Ukřižovaného a Krista Vzkříšeného. Liturgie nám uchovává dnes první obraz: ukazuje znamením tohoto umučení: kříž s ranami na rukou a probodeným bokem. (Jan 20,20). Zastavme se pouze u jednoho z mnoha možných náhledů. Nechme do srdce vstoupit pohled prvotní církve, jak se dívá na Krista, který se ve chvíli umučení obrací „s naléhavým voláním a se slzami vroucí modlitby k tomu, který měl moc ho od smrti vysvobodit.“ (Žd 5,7)

Každý, kdo čte umučení podle Jana, si uvědomí, že se v něm popisuje násilí, které Ježíš utrpěl a které mu způsobili někteří lidé. Není to proto, že tak Bůh chtěl. Lidé se rozhodli ho zabít (Jan 11,53). To není osud, božská nutnost. Ale jsou zde ti, kteří na sebe tuto odpovědnost vzali. Ježíš netrpí kvůli svému křehkému stavu člověka, kvůli svému tělu, ale kvůli násilí, které mu způsobují lidé, kteří tváří v tvář člověku, jedinému spravedlivému, se na něj vrhají, protože ho nemohou ani vidět.

Ježíš znal předem veškerou tíhu utrpení. V umučení však Ježíš netrpí kvůli své lidské přirozenosti, ale kvůli druhým, kteří ho napadají, znevažují, častují nadávkami, v srdci nenávidí, a to je jen krůček k tomu, aby to, co je v srdci, se promítlo do jejich rukou. A z jejich rukou je předhozen rukám světa, rukám totalitní moci. Ježíš je člověk, který se stává obětí nenávisti, která zabila Ábela. A která zabíjí stále. Až dodnes. A ukřižování je jen krajním projevem tohoto násilí, kterého je člověk schopen, a to až do té míry, že druhému upírá právo na existenci, na život. Ježíš na kříži není ikonou lidské bolesti, ale ikonou bolesti způsobené násilím, kvůli člověka, jeho bratra. Nechceme vidět zdroje této nenávisti, protože je můžeme objevit i ve vlastním srdci. Raději cítíme dojetí nad oběťmi tsunami, zemětřesení, než abychom se realisticky podívali na utrpení obětí nespravedlnosti, která vládne ve světě a která si vybírá mnohem více obětí než příroda: je to utrpení těch, jichž se tak snadno může dotknout moje vlastní nenávist.

Nejsme schopni přemoci tuto možnost nenávisti jinak, než přijetím druhého, vše proměňujícího Kristova příchodu ve slávě. Jen on nás může vytrhnout z prokletí, které se neštítí zabíjet. Copak jiná síla nás může přivést k tomu nebránit se, neoplácet, nemstít se? Jedinou odpovědí jsou jeho slova před Pilátem, která si

osvojíme: „Moje království není z tohoto světa. (...) moji služebníci by přece bojovali.“ (Jan 18,18) „Miloval svoje, kteří byli ve světě, projevil jim lásku až do krajnosti.“ Tím se myslí „miloval je až do konce světa“ (ἐν τῷ κόσμῳ εἰς τέλος), to je, až svět dojde ke svému cíli. Tak nás miluje Kristus na kříži.

„V době, kdy jako člověk žil na zemi, přednesl s naléhavým voláním a se slzami vroucí modlitby k tomu, který měl moc ho od smrti vysvobodit, a byl vyslyšen pro svou úctu [ἀπὸ τῆς εὐλαβείας] k Bohu.“ (Žd 5,7) Umučení ve čtvrtém evangeliu je tedy pro nás zjevením násilí člověka na člověku, ale také vyústěním násilí v nový typ osvobození, jež je založeno na úctě Ježíše k Bohu. Tato jeho na kříži projevená úcta k Otci a k nám – εὐλάβεια – je bázeň, úcta, pokora, zbožnost zachraňující nás. S tímto hlubším poznáním (ἐπίγνωσις), jehož se nám dostává jako daru od Boha, z naslouchání jeho slovu, vzhlížíme k vidění zástupu, který se vracel od této „podívané“ na Golgotě způsobem, který líčí poučně Lukáš: „A všichni ti lidé, kteří se tam shromáždili k této podívané, když viděli, co se stalo, bili se v prsa a vraceli se domů.“ (Lk 23,48). Nestačí jen zírat, jak se věci jeví (ἐπὶ τὴν θεωρίαν), ale je třeba uvidět, co se stalo (θεωρήσαντες τὰ γινόμενα). Proto se takovýto pohled na Ukřižovaného může stát nástrojem zjevení větší lásky.

Bílá sobota

Kde je láska, tam jsou i oči

Kde není láska, nejsou ani oči, které by viděly. Naše velikonoční víra není mýtus, pohádka, ale příběh lásky. Je to objevení Milujícího, Boha, který má Lásku, jež přemáhá smrt: ale tato Láska ji nabízí i nám, abychom ve svém životě mohli být milováni a milovat. Vzhlížejme ke vzkříšenému Ukřižovanému, protože, jak řekl Richard od svatého Viktora, „kde je láska, tam jsou i oči“. Obraťme svůj zrak ke vzkříšenému Kristu, Milovanému, který nám jednou provždy zjevuje Boha jako Milujícího, Zdroj lásky.

Slovy, činy, znameními, a především materiálně, naším tělem a jeho smysly, ale také ohněm, vodou, chlebem a vínem slavíme Ježíšovo vzkříšení, vítězství věčného života nad smrtí, nad naší smrtí jako slabých, křehkých, smrtelných lidí. „Kristus vstal z mrtvých! On skutečně vstal z mrtvých!“ To je naše volání, naše víra, naše naděje a výlev naší lásky. Ano, jak říká apoštol: „Je-li totiž pravda, že mrtví vůbec nevstávají, (...) víra nemá cenu, protože pak jste ještě ve svých hříších. (...) Máme-li naději v Krista jen v tomto životě, pak jsme nejubožejší ze všech lidí.“ (1Kor 15,15b.17b.19)

Poté, co jsme ve čteních této vigilie naslouchali celým našim dějinám jako dějinám spásy, kterou pro nás Bůh vykonal, dějinám, které nacházejí svůj vrchol, zaměření (τέλος) v Ježíšově vzkříšení, pokusme se v tuto noc o této události přemýšlet jinak: podívejme se blíže a čtěme v událostech působení Boha Otce. Když se totiž podíváme na první oznámení Ježíšova vzkříšení, které učinili Petr, Štěpán a Pavel ve Skutcích apoštolů – a jejich homilie jsou jistě odrazem prvních velikonočních katechezí –, uvědomíme si, že iniciativa, čin vzkříšení Ježíše, Syna, z mrtvých jsou vždy připisovány Otci: Bůh ho vzkřísil z mrtvých (Sk 3,15; 4,10; 13,30). Bůh našich otců vzkřísil Ježíše, kterého jste zabili pověšením na kříž (Sk 5,30). Bůh ho vzkřísil třetího dne (Sk 10,40). Otec, Milující, původce a zdroj Lásky, jen on mohl zvítězit nad smrtí, to znamená, že mohl – jak říká Pavel ve Sk 13,32-33 citací Žl 2,7 – splnit zaslíbení, povolání k životu, oživit Syna Ježíše, který vstoupil do smrti.

Když Ježíš zemřel na kříži a odevzdal svého ducha zpět do Otcových rukou (Lk 23,46; Žl 31,6), učinil ze své smrti akt pravé synovské poslušnosti člověka – stvoření vůči Stvořiteli. Učinil tak poté, co „se ponížil a byl poslušný až k smrti, a to k smrti na kříži“ (Flp 2,8). Nabídl svůj život poté, co se v něm projevovala láska, agapé, bezplatná, bezpodmínečná a nekonečná láska, takže Otec se v něm poznal a řekl: „Ty jsi můj syn, já jsem tě dnes zplodil.“ Proto Syn slyšel Otcovo: proto tě vyvýším, oslavím, vzkřísím z mrtvých. Smrt byla skutečným odloučením, v němž Ježíš zakoušel opuštěnost, byl bez Boha (χωρίς θεοῦ, Žid 2,9), protože právě to je smrt!

Ale Ježíš vše prožíval tak, že se dovolával Boha, že ho vyznával jako mého Boha (Mk 15,34; Mt 27,46; Žl 22,2), že do něj vždycky vkládal svou naději.

Proto byl Bůh poznán v Synu, protože Ježíš o něm vyprávěl (Jan 1,18) věrně a zcela. „Bůh je láska“ (1Jan 4,8.16) a Ježíš nám to svým vyprávěním o životě řekl a ukázal. Láska Otce, láska Milujícího přijatá Milovaným (Mk 1,11; a par.; 9,7; Mt 17,5), který miloval své vlastní (Jan 13,1) stejnou láskou jako Milující, byla hodna překonání smrti. Petr to říká ve svém prvním velikonočním kázání: „Ale Bůh ho vzkřísil, zbavil bolestí smrti, protože nebylo možné, aby zůstal v její moci.“ (Sk 2,24) Proč to nebylo možné? Protože Boží láska je jeho všemohoucnost; protože Bůh může v lásce dělat všechno; protože Boží láska, která vstoupila do souboje se smrtí, ji navždy přemohla.

Ježíš, poslaný jako Boží Slovo a jeho Syn na svět, který se stal tělem v lůně ženy, prožíval Otcovu lásku až do krajnosti, až do dovršení světa (εις τέλος), zbavil se svých božských výsad, aby byl člověkem ve všem jako my (Flp 2,6–8). Nutno podotknout: a nedopustil se žádného hříchu (Žid 4,15). Ježíšův život byl cestou lidskosti, zkrásnění lidské tváře. Jazykem evangelia můžeme říci: cestou poslušnosti vůči své lidské důstojnosti, jež je dána Božím voláním. Důstojnost člověka je dána jeho povoláním! Poslušný jako Syn, a ne jako otrok (Jan 8,35), a Syn, protože byl poslušný, Ježíš bojoval proti smrti: „Ačkoli to byl Syn Boží, naučil se svým utrpením poslušnosti“ (Žid 2,8); a tím, že přijal smrt, tohoto nepřítele, který nás všechny čeká, který stojí před námi, chtěl existovat jen v lásce a pro lásku. Smrt se zdá být nepřemožitelná, ale ne pro milujícího Otce. Můžeme říci, že Ježíš rostl v lásce ne tím, že hledal, co se mu líbí, ale tím, že dával svůj život za své přátele (Jan 15,13). V lásce rostl především tím, že se modlil, že se cvičil v naslouchání hlasu: „Ty jsi můj Syn“ od Boha, Milujícího. Ve smrti uměl říci: Abba, „Otče, do tvých rukou poroučím svého ducha!“ (Lk 23,46) a Otec mu odpověděl: „Ty jsi můj Syn, neboť jsi všechno vykonal, tvé vtělení bylo úplné, tvé zlidštění plné.“ Hle, ve smrti se Ježíš projevil jako Syn v plnosti božství, jak píše Pavel na začátku svého listu Římanům: On „duchem svatosti se prokázal jako mocný Boží Syn tím, že vstal z mrtvých: Ježíš Kristus, náš Pán.“ (Řím 1,4). Smrt a vzkříšení jsou pro Ježíše – člověka, stvoření – jedinou událostí: Ježíš je skutečně Synem Božím, a když na něj pohlédneme na kříži, v jeho smrti, můžeme ho zároveň vyznat jako živého, vzkříšeného, Syna Božího.

Tím, že ho Bůh vzkřísí, vrací Ježíši jeho božské výsady, oslavuje ho nade všechna stvoření, dává mu jméno Kýrios, Pán (Flp 2,9–11). Také při vzkříšení Ježíš vypráví o působení Otce, o jeho pramenité, pramenité Lásce, protože Otec je πηγὴ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, zdroj lásky. On byl Synem, který vyšel z Otcova lůna, nyní ho Otec přijímá zpět v síle Ducha: jeden život, jedna Láska, jeden Bůh! Augustin píše: „I zde jsou tedy tři: milující, milované a láska. Zbývá vystoupit i odtud a hledat totéž ještě výše, nakolik je to člověku dáno.“ „Et illic igitur tria sunt: amans, et quod amator, et amor“ (De Trinitate, VIII,10,14), Milující, Milované a Láska. Zde pak Tomáš před Zmrtvýchvstalým volá: „Pán můj a Bůh můj!“ (Jan 20,28), když vidí

probodené lidské tělo. „Budou hledět na mě, na toho, kterého probodli,“ prorokoval Zachariáš (Zach 12,10). Ježíš před svou smrtí zvolal: „Bože můj, Bože můj, proč mě necháváš napospas smrti, probodení.“ Nyní však všichni hledí na Ježíše a říkají s Tomášem: „Můj Kýrios a můj Bůh!“

Ano, naše velikonoční víra není mýtus, pohádka, ale příběh lásky. Je to objevení Milujícího, Boha, který má Lásku, jež přemáhá smrt: ale tato Láska ji nabízí i nám, abychom ve svém životě mohli být milováni a milováni. Vzhlížejme ke vzkříšenému Ukřižovanému, protože – jak řekl Richard od svatého Viktora – ubi amor, ibi oculus. Necht' se naše oči obracejí ke vzkříšenému Kristu, Milovanému, který nám jednou provždy zjevuje Boha jako Milujícího, Zdroj lásky.

2. neděle velikonoční

K čemu nás Slovo zve

„Božská slova rostou s těmi, kdo je čtou.“ Tento pozoruhodný výrok Řehoře Velikého otevírá dva zcela oprávněné přístupy k Písmu. Křesťan skutečně má hledat smysl, jenž vložil do textu svatopisec zohledňující kontext své doby před více než dvěma tisíci lety. Mluvíme o literárním smyslu textu. Ale protože je to Boží slovo, Trojjediného Boha, Boha, který je s námi, je nám blízko a předchází nás, má bohatší smysl. Nevyčerpatelný. Křesťan má skutečně hledat smysl, jenž je vložen pro nás, křesťany 21. století. Mluvíme o duchovním smyslu, k čemu nás Slovo zve. Nejen zve, nýbrž vychází vstříc, táhne nás k sobě. Přibližuje k nám z druhé strany našeho života, z našeho dovršení. Je to slovo Otce, který je nám blízko tím, jak nás stále tvoří; je to slovo Syna, jenž nás stále zachraňuje; je to slovo Ducha Svatého, jenž nás stále posvěcuje. Všimli jste si toho? Nechceme být jen mělkou nádobou. Začali jsme nevědomky křížem. Jím bychom měli začít každé naslouchání Písmu. Když činíme znamení kříže, vyznáváme Trojici. Slovy se obracíme k Otci, Synu a Duchu Svatému, gesty hovoříme o kříži, tedy o tom, co Kristus nyní, v této chvíli, nese a chová ve svém Srdci, když chceme jeho slovu naslouchat. Chceme. To podstatné na chtění není jen naše přemýšlení o slovu pro nás, ale před co nás staví a vede k rozhodnutí. Nejde jen o poznání zmrtvýchvstalého Krista. Jde o víc: zamilovat si ho; jdeme ještě dále: připodobnit se mu. Slovo Boží v nás je úplné tehdy, když ústí k rozhodnutí. Slovo nás spojuje s dovršením, s krásou našeho života dovršeného v Kristu. A nemluvíme jen o „našem životě“, celým životem myslíme celý svět. Stáváme se emauzskými učedníky, jimž dává Pán porozumět Písmu. Má se na nás naplnit příslib jim daný: „Tehdy jim otevřel mysl, aby rozuměli Písmu.“ (Lk 24,45) Ježíš stále koná před svými učedníky mnohá znamení, která ještě nebyla napsána. Proto bývá na některých ikonách Jan vyobrazen s gestem ruky přikládající jeden nebo dva prsty ke rtům na znamení mlčení. Jan představuje ty, kteří se v tichu setkávají s novými znameními.

Když český text hovoří v tomto tzv. prvním epilogu, závěru Janova evangelia (a víme, že 21. kapitola je pozdější dovětek, asi od jiného autora), o mnoha jiných zázracích, které Ježíš vykonal, není to přesné. Doslova Jan nemluví o zázracích, nýbrž o znameních. Nemluví o mocném či podivuhodném činu (δύναμις nebo τέρατα), nýbrž o znamení (σημείον). Musíme upozornit na důležitost zmínky o znameních. Víme, že část Janova evangelia je také nazývána knihou znamení. A jistě si vzpomenete na začátek znamení, který autor evangelia ztotožňuje se znaméním v Káni, kde se voda proměnila ve víno. Ve skutečnosti lze prázdný hrob, s nímž se setkala Marie z Magdaly a oba apoštolové, označit za závěrečné znamení

Janova evangelia. Znamení může vést k víře, ale může také víru potvrdit. Víru lze zdůvodnit znameními, není empirickým, bezprostředním důkazem, ani si nemůže troufat říci, že z něj neprůstřelný důkaz můžeme udělat. Znamení se dějí za zavřenými dveřmi, za balvanem, který zakrývá hrob.

Když Matouš končí své evangelium, říká: „Jděte tedy, získejte za učedníky všechny národy, křtěte je ve jménu Otce i Syna i Ducha Svatého a učte je zachovávat všechno, co jsem vám přikázal. Hle, já jsem s vámi po všechny dny až do konce světa!“ (Mt 28,19) Znamením se v jeho očích stávají zástupy nových Ježíšových učedníků. Středobodem je univerzální poslání, nadšení těch, kteří Krista potkali tak, že o tom chtějí hovořit s každým. Janovo evangelium končí jinak: „Po těch slovech na ně dechl a řekl jim: Přijměte Ducha Svatého! Komu hříchy odpustíte, tomu jsou odpuštěny, komu je neodpustíte, tomu odpuštěny nejsou.“ (Jan 20,22–23) Vidíme dvě vize církve: první je vize církve rostoucí, druhá je vize církve proměňující. Když rosteme, nemáme zapomínat na proměnu. Když upadáme, nemáme zapomínat na proměnu. Růst je vždy dočasný, není-li zároveň proměnou. Co je znamením pro dnešek, vyjadřuje Jan ve svém prvním listě: „O tom, co bylo od počátku, co jsme slyšeli, vlastníma očima viděli, bedlivě pozorovali a čeho jsme se svými rukama dotýkali, o Slovu života svědčíme a zvěstujeme vám. Život se zjevil, a my jsme ho viděli, Život věčný, který byl u Otce a zjevil se nám. Co jsme tedy viděli a slyšeli, zvěstujeme i vám, abyste i vy měli s námi společenství. Naše společenství je totiž s Otcem a jeho Synem Ježíšem Kristem. Toto píšeme, aby naše radost byla úplná.“ (1Jan 1,1–5)

3. neděle velikonoční

Čas spěchat dále, čas se vracet

Pospíchej pomalu! Co takto číst i evangelium? Při četbě úryvku si představme Lukáše i jeho posluchače a čtenáře. Každý z evangelistů vkládá do svého vyprávění své zkušenosti, veškeré své řečnické umění, vypravěčské kouzlo, kulturní schopnosti. Vychází z toho, co měl k dispozici. Číst Markovo nebo Janovo evangelium není to samé. U Lukáše nám vždy silně vystoupí na povrch zdůrazňované velké úsilí věřit, velké úsilí mít na paměti tu víru, kterou bychom měli mít, kterou museli mít oni. Zmatek Petra a žen je nám blízký. Kolik únavy, silně ochromujícího stresu měli v sobě. Její úžas odkrývá lidskou křehkost. Je zde náš život, například když stojíme před hroby milovaných, ale to může být jakákoli situace, a je zde Ježíš, který vstal z mrtvých. Situace prázdnoty je častá. Marek otevřeně přiznává, že učedníci ženám nevěřili. Lukáš vytváří krásný a promyšlený text. Za jeho ztvárněním události hledejme symboly: Ženy věří, ale učedníci nevěří. Petr nevěří, ale běží. Vidí to, co ženy, ale uvažuje jinak: je zmatený. Petr jde ke hrobu a vrací se ohromený. Ale není to údiv mystický, je to údiv člověka nám podobného. Po Velikonocích objevujeme rozmanitost toho, jak je dar, obdarování a událost zmrtvýchvstání přijímán. Nejde jen o to, zda se něco událo, ale jak nás událost zasáhla.

Co nám tato příhoda ukazuje? Velikonoční cesta není cestou těch, kteří mají všechno promyšlené. Je to radost, která vám trochu bere dech, ale pak vám také bere slova. A musí to tak být zčásti proto, že zkušenost se Zmrtvýchvstalým je velmi silná zkušenost. Jinak, kdybychom šli rovnou k úspěchu, kdyby nás evangelium už konfrontovalo s učedníky, kteří všechno věděli a pochopili, bylo by těžké uvěřit i tomu, že proměna je tak hluboká a krásná. Evangelisté měli schopnost žít v realitě této události a v obtížnosti této události.

Co nám odhalují emauzští učedníci? Jak důležité je uskutečnit tento pohyb, kdy vyjdeme někam dále, ale zároveň jak je důležité se také vracet. Vyšli z Jeruzaléma, aby se do Jeruzaléma vrátili. Je to Lukášovo mistrovství, které vyobrazuje životní obraty. Proč hned všechno nevidíme správně? Protože se tolikrát díváme špatným směrem nebo špatným způsobem. Tím se objasňuje příběh pochybujícího a věřícího Tomáše a Ježíše. Marie se dívá na hrob, Ježíš je na druhé straně, a totéž se stane učedníkům v Emauzích. Chtěli vidět mrtvé Kristovo tělo, viděli prázdný hrob. Vidí, že tam není. Nemají důkaz, že Ježíš skutečně žije, nemohou to říct, nemohou si to uvědomit, protože téma vzkříšení je velké, nečekané, překvapivé, nové. A pak: tolikrát máme krátkou paměť. Proto nám Bůh dává novou příležitost tím, že nám věci opakuje. Zdá se nám, že i slavení eucharistie je stále stejné, že se opakuje. To

je však zjevný omyl. Neopakuje se, díváme se nesprávným směrem a mylným způsobem. Již každé obyčejné jídlo je zázrakem: vždy ukazuje, že žijeme z něčeho jiného. My nejsme plnost života, ale musíme o něj i o ni pečovat.

Závěr textu je téměř konkluze Lukášova evangelia: Vy jste toho svědky! Čeho především? Radosti, odhalování smyslu, jeho nové žehnající přítomnosti, odpuštění a nové duchovní moci v tomto světě. Když je ztrácíme, můžeme se k nim vždy znovu vracet. Takže si myslím, že provokace této neděle a této velikonoční doby je velmi silná. Tady nejde o to čelit utrpení, nejde o výzvu tváří v tvář utrpení, ale musí to být odvaha, abychom dokázali říct a vždycky projevit, že je tu tato radost: Ježíš vstal z mrtvých! Nechce se po nás, abychom byli hrdinové, ale svědkové víry. Víry, která nás vede k novému dále, víry, která nás přivádí k již prožitému.

4. neděle velikonoční

Je to láska a pouze láska, která umožňuje poznání

Vyvrcholením podobenství o dobrém pastýři je obraz řeky vytékající z Otcova pramene. Je to řeka, která vytéká z pramene, teče, umožňuje Duchu, aby touto vodou prostoupil celou stvořenou skutečnost, a poté, co pokropila svět, se opět vrací k prameni. „Mám moc život dát a mám moc ho zase přijmout.“ (Jan 10,18) Otec je pramen, řeka je Syn; voda, která prostupuje a činí zemi plodnou, je Duch Svátý. V Duchu se však skrze Syna vracíme k Otci. A to je trinitární dynamika, která je také dynamikou naší liturgické modlitby. Všechno pochází od Otce, všechno prochází skrze Syna, všechno se uskutečňuje v Duchu a v Duchu se skrze Syna vrací k Otci. Kristovo Srdce je branou do ovčince, jíž nás navrácí zpět domů. Když se na něj díváme zde na zemi, držíme v rukou zpáteční jízdenku do ráje poté, co jsme se ztratili. Ať už jsme utekli ze zahrady za planými sny, ať už jsme zabředli do bahna našich náklonností, jež jsme přestali přemáhat.

Takový příkaz dostal Ježíš od svého Otce. Slovo příkaz, řecky ἐντολή, nás odkazuje na novou Tóru, směřování života. Je to dar života. To vyústění meditace o dobrém pastýři je pozváním k rozjímání o tomto daru. To je dar, který mi Otec dal, to je dar, který Otec dal Synovi, který Syn učinil svým vlastním, v lásce k Otci, aby ze všech učinil jednu skutečnost. Od Boha jsem vše dostal, Bohu vše navracím. A tím je ve zkratce vyjádřen i smysl duchovních povolání, za která se dnes modlíme. Těch, kteří se takto modlí, je mnoho, jejich počet roste. Jsou to služebníci Kristova Velekněžského Srdce.

Evangelista Jan nás vede k tomuto vrcholu schodištěm se čtyřmi schody. Za prvé: Než se dívá na dobrého pastýře, dívá se na ohradu se zahradou, kde je místo pro jemu svěšené ovce. Ježíš v prvních deseti verších Jan 10, které jsme dnes nečetli, ale které k našemu úryvku patří, názorně a přesvědčivě sebe staví do role dveří, nebeské brány. „Já jsem dveře!“ (Jan 10,7.9). Já jsem skutečně ty dveře! Pastýř je ten, který uchovává v paměti lidstva ztracený ráj i naději návratu. Bohužel, pastýři i králové se svému poslání v dějinách Starého zákona zpronevěřovali. I když byl král ustanoven z Boží vůle, byl spíše králem, který si svým lidem nechá sloužit, než aby sloužil lidu. Což by ovšem pro pastýře bylo ostudné. Dobrý pastýř je totiž zároveň krásný. Jen Bůh je dobrý (srv. Mk 10,18; Lk 18,19). V čem však toto dobro spočívá? Především je tato доброта svou vlastní krásou, protože krásné a dobré je jedno (*pulcrum et bonum convertuntur*). A už v řecké tradici se říkalo, že καλός καὶ ἀγαθός (*kalos kai agathos*) jdou vždy dohromady. Dobrý a krásný pastýř je přítomen ve světě toho, který je jediný dobrý a jediný krásný! Ještě větší důraz můžeme položit na ono: já jsem (Ἐγώ εἰμι), ve větě naznačuje přítomnost téhož

Boha, který se zjevil Mojžíšovi na Sinaji a který se představil právě touto definicí. (Ex 3,14)

Za druhé: Co však odlišuje dobrého pastýře od pachtýře, je schopnost položit život za ovce. Bůh, který sestupuje, vychází ze svého tajemství a vstupuje do stvořeného světa, je revoluční myšlenka. Nestojí nehybně na svém, ale sestupuje po stupních trůnu, aby vyšel vstříc lidu a v případě potřeby položil za lid svůj život. Vidíme zde počátek formující se siluety ukřižovaného. Tváří v tvář nebezpečí se ověřuje pravost pastýře. Kristus je králem, který jde do první linie v boji proti nepřátelům.

Za třetí: A co znamená, že dobrý pastýř zná své ovce? Je poznáním, jež je plodem intimity. Jen ta dává poznávat, jinak zůstává vně. Bez poznání není intimity a každá intimita vede k poznání. Ale jak řekl svatý Řehoř Veliký, cesta k poznání se nazývá láska: „Láska sama již je poznání“ [amor ipse notitia est], dotvrzuje Řehoř Veliký. Je to láska a pouze láska, která umožňuje poznání. I když stejně tak platí, že poznání rozšiřuje lásku.

A konečně za čtvrté: láska dobrého pastýře se nezastaví, dokud není zachráněna poslední ovečka: Mám i jiné ovce, které nepocházejí z této ohrady, i ty musím vést, usměrňovat (srov. Jan 10,16). V této schopnosti dát svůj život za všechny (srv. Jan 10,17-18) patříme na nezaměnitelné znamení dobrého pastýře. Kde toto slyšíme, a bohužel neslyšíme dobře? Při všech našich eucharistických slavnostech: Toto je krev prolitá za vás a za všechny na odpuštění hříchů. Pokud nám tedy tato univerzální otevřenost chybí, riskujeme, že se mineme s cílem našeho vlastního vyznání víry. Dobrý pastýř se v Janově evangeliu představuje jako někdo, kdo učinil Otcovu vůli svou vlastní a cítí čest, nikoli povinnost, poslouchat tuto všezahrnující vizi Otce. Právě v intimitě vztahu mezi Otcem a Synem je poslušnost. Dodejme v dvojediném Srdci.

5. neděle velikonoční

V životě dobrých čteme Slovo Boží

Bůh zůstává s těmi a v těch, kdo střeží Boží příkazy. A ten, kdo střeží Boží slovo, zůstává v Bohu. „A že v nás zůstává, poznáváme podle Ducha, kterého nám dal.“ (1 Jan 3,24) Vzpomenete na evangelium minulé neděle o dobrém Pastýři, skutečně dobrém a krásném? Je nejlepším východiskem k dnešnímu: „Já jsem vinný kmen.“ (Jan 15,1) Doslova: *Jsem ta pravá vinná réva*. Jsem pravý, autentický, podobně, jako bychom řekli: *Já jsem autentický, hodnověrný pastýř, pravý pastýř*. Autenticita pastýře je v tom, že dá za své ovce i život. Kdy je *vinný kmen* skutečný, pravý, nefalšovaný, autentický, καλός καί αγαθός, dobrý a krásný? Když je obtěžkán ovocem, dozrávajícím k proměně v nebeskou sladkost.

Proč tento důraz? V tradici vyvoleného národa slýcháme opakovaně, že Izrael byl proroky považován za vinnou révu, za révu, kterou Bůh přesadil z Egypta do země, oplývající bohatstvím plodů. Bůh o ni pečoval, všemožně ji bránil a chránil. Právem očekával, že bude plodit dobré hrozny. A co vidí proroci místo toho? Trny, suché kořeny, pláňata, psí víno. Kde je to ovoce, které Otec očekával? Onen vinný kmen přesazený z Egypta do země zaslíbené otcům se stal obrazem **jiného vinného kmene či jiné vinice**. O nich je dnes v evangeliu řeč.

Už zde se setkáváme s nutností vyložit tajemství, které se skrývá za výrokem: „Já jsem ten vinný kmen...“ (Jan 15,1). Možná by někdo řekl, že jde o obraz či řečnickou figuru. Jde o víc. O něco mnohem většího. O co tedy? **O přechod od proroctví k samotnému naplnění proroctví**. Bez okolků: jde o přání Mistra, které ještě nebylo naplněno až do konce. Láska Otce k vinnému kmeni je výrazem skutečné, opravdové, nefalšované, velkomyslné lásky. Vinice je ztotožněna se samotnou osobou Syna, syna přítomného v Ježíši Nazaretském. **Jde o přechod od litery k duchu**, od stínu ke světlu, od toho, co neodpovídalo Otcovu plánu plně, k tomu, co plně odpovídá záměru Otce. Jiné je totiž to, co čteme na povrchu, v doslovném smyslu tohoto úryvku, a jiné je to, k čemu jsme vyzváni, abychom rozpoznali uvnitř litery. Pravým vinným kmenem je sám Ježíš. Pěstitelem je Otec. Nejen to! Ratolesti tohoto vinného kmene, samotná vinice a vinný kmen jsme my. Nacházíme zde tři odkazy: Otec, Syn a my.

Nyní, s ohledem na tyto tři postavy, je rozhodujícím slovesem, které prochází celým textem, sloveso *zůstat* (μένειν = zůstat, trvat, setrvat; existovat / žít / platit dál; mít trvání; bydlet; očekávat; čekat). Kolikrát se opakuje výraz *setrvat, zůstat*. S podivem se můžeme ptát: Proč je toto sloveso tak důležité? To, co Otec a Syn spolu tvoří, vytvářejí, je trvale přítomný plán, který se nám odkrývá v dialogu mezi Otcem a Synem a v dialogu, který pokračuje v církvi. Můžeme s Řehořem z Nyssy říci: **Kdo**

vidí církev, vidí Syna. To je šokující výrok! Proč je šokující? Protože sloveso *zůstat* se nyní stává velmi důležitým slovesem i pro nás. Musíme zůstat v Synu, protože tím, že zůstaneme v Synu, budeme mít také možnost zůstat v Otci.

To má však dalekosáhlé praktické důsledky: Bez kmene roub vypadne, uschne, spálí se. Zůstávání v něm je tedy úzce spojeno s trvalým naroubováním, vpíjením jeho slova do nás. Toto přebývání Slova v sobě stvrzujeme rozhodnutím božské slovo číst, otevřít v sobě živé *lectio divina*. Co se tehdy s vámi děje, když proměňujete Písmo ve svůj život? Sami se proměníte ve Slovo. Jak řekl Řehoř Veliký: „Život dobrých je živou četbou božského slova.“ Nestačí častější návštěva kostela, ale častější navštívení Boží, to nás vede nejen k tomu, abychom ho napodobovali, to je *imitatio Christi*, ale vede k připodobnění k němu, spojení s ním. „Už nežiji já, ale žije ve mně Kristus.“ (Gal 2,20)

A tak náznaky, které k nám přicházejí z dnešního úryvku Písma, mají neuvěřitelnou hloubku: Kdo nezůstává ve mně, je zavržen; jestliže zůstáváte ve mně a má slova zůstávají ve vás, můžete prosit, o cokoli chcete, a stane se vám to (Jan 15,7). I zde nám může pomoci úryvek z Mt 21,22: „A dostanete všechno, zač budete v modlitbě prosit s vírou.“ Samozřejmě je třeba mnoho důvěry v něj, abychom si toto slovo dokázali přivlastnit a věřili, že je navzdory všemu účinné. A zvláště navzdory všemu, k čemu nás může přivést pronásledování nebo vnitřní zmatenost, jež v nás probouzí strach. Sami se chopme tohoto textu, snažme se pochopit svou vlastní naroubovanost na kmen, potřebu, aby míza kmene, kterým je On, procházela větvemi. Budme rozhodnější: nenechme na sebe zapůsobit ani zvláště tíživé životní okolnosti, ani pronásledování v životě, ani lenost, kterou v sobě můžeme nosit, ani nevěrnosti, které musíme přiznat. Vinná réva, aby přinášela plody, musí být pečlivě ořezávána. Takže ani nic z toho, čím nás Slovo usvědčovalo, ani hrůza z toho, kde odhalovalo naše omezení a ošklivost, ani dokonce to, že si musíme přiznat, že jsme opravdu mnohem, mnohem níže, než bychom chtěli. Ale ať je tato cesta jakkoli bolestná, jedno je jisté: ořezávání ratolestí je ozdravující a oživující. Co je nám bráno, připravuje budoucnost plnou radosti a štěstí. Proč? Protože je pro mne Kristus pravý vinný kmen a my jeho ratolesti.

6. neděle velikonoční

Moje láska všechna kouzla zruší

Když se zaposloucháme do pokladů, které nám přináší *Rok české hudby*, ocitneme se v podobné situaci jako apoštol Petr v prvním čtení. Možná s překvapením zjišťujeme, že nás křesťany Bůh předchází tím, že se nechává poznat těmi, kdo jsou mimo naše hranice, mimo naše přesvědčení, dokonce i náboženské, takže je zřejmé, že je to On, kdo rozsévá, a my jsme jen dělníci povolání ke sklizni. Když v opeře Antonína Dvořáka *Rusalka* zpívá o tom, že je možné věřit v pravost a čistotu lásky dvou bytostí, můžeme podobně žasnout. Nad čím? „Že i na pohany byl vylit dar Ducha Svatého.“ Copak z hlubin pronesená slova, že v čisté lidské duši láska všechna zlá kouzla překoná? Bůh nedělá rozdíly mezi lidmi, ale zná srdce každého z nás. A kdo se nechá Bohem navštívit, toho Bůh přijímá ke spáse, k tomu, co nazýváme spasením. Petrovi tedy nezbyvá než vzít na vědomí, co Bůh sám vykonal, a to ještě před jeho příchodem. To je první světlý bod dnešního Bohem prostřeného stolu slova.

A když se princ nakonec odvrátí od své zrady a procitá ze svého lživého omámení, *Rusalka* nesdílí touhu po pomstě jako vodník. Jistě, v mytologické pohádce končí vše tragédií hrozných klatby, ortelek smrti. Přesto probudí v princovi volání srdce: „Nechci se vrátit ve světa rej“, do svého starého světa. Zazní slova, která vždy vše od podstaty mění: „Bez tebe nikde nelze žít, můžeš mi, můžeš odpustit?“ Copak zde nevidíme dopad slov dnes slyšených? „V tom záleží láska: ne že my jsme milovali Boha, ale že on si zamiloval nás a poslal svého Syna jako smírnou oběť za naše hříchy.“ (1Jan 4,10) Mimoděk se rodí otázka: jako mohu vtělit dnes tato slova do svého života? To je druhý světlý bod, v jehož světle se nám otevírají poklady dnešního evangelia.

Znovu nám zde vstupuje do našeho životního směřování požadavek, velmi radikální a podstatný: „To je mé přikázání: Milujte se navzájem“. (Jan 15,12) Setkáváme se zde se slovem příkaz (ἐντολή) a slovesem prikazovat, nařídít, poručit či uzavřít závaznou smlouvu (ἐντέλλομαι), kdy hebrejský výraz Tóra byl samotnou židovskou tradicí přeložena výrazem nomos (νόμος = zákon; pravidlo, princip, zásada). Tím nám ztěžuje hlubší porozumění tomu, co říká Ježíš: „To je mé přikázání: Milujte se navzájem.“ Copak lze lásku přikázat? A to je právě jádro pudla: Tóra označuje spíše dar, velmi tajemnou, ale velmi konkrétní možnost, která je člověku dána, aby šel cestou života. Jedna věc je náš překlad, druhá je naše schopnost nejdříve respektovat význam slov *přikázání* a potom se nechat, nebojme se tohoto postupu, doslova osvětlit tímto obohacením, které přichází s odkazem na Tóru. Říká: Zkus vzít Kristovo doporučení vážně a nech se ve všech

okolnostech života ztvárňovat tímto darem poznání, a sám poznáš, kam tě tato cesta vede. A nejen vede, ale i dovede. Tento dar-příkaz předpokládá ještě něco zásadnějšího: dotek toho, co vyjadřuje věta: položit život za přítele! Co si máme představit pod tím, co přináší význam slova zřeknutí (κένωσις) se sebe pro druhé. Co je to tajemné, co v životě směřujícím k dovršení postupně objevujeme a co nás jedině Kristus postupně učí. Učí něčemu velmi tajemnému, co přesahuje hranice našich racionálních schopností, dokonce i naší běžné logiky. Kdo se vydává druhému z lásky, poznává paradox: v tomto úplném vyprázdnění znovu nalézá život, život proměněný, z něhož se skládá budoucnost nebe a země a vše, co je dole, vše, co je vyslovitelné a nevyslovitelné. Nestrachujme se okamžitě se vydat na cestu a jít směrem, který každému z nás je vždy znovu ukázán. Již Rusalka nám na konci tragické opery naznačuje něco podobného, když prosí v modlitbě za duši každého člověka: „Za všecko, čím klet jest osud můj, lidská duše, Bůh tě pomiluj!“

Slavnost Nanebevstoupení Páně

Odpověď na lásku láskou!

„Odpověď na lásku láskou!“ Co můžeme vyčíst z tohoto motta probíhajícího *Jubilejního roku Božského Srdce* v Paray-le-Monial? Při dnešním svátku Nanebevstoupení můžeme vnitřním pohledem vidět Ježíše, který vystupuje do nebe. Co vidíme duchovním zrakem? Nevystupuje sám nebo kvůli sobě! Přináší Otci lidstvo, které k sobě přivtělil. Tento pohled na dovršení života i dějin evangelium úzce spojuje s posláním svěřeným jedenácti apoštolům. „A já, až budu ze země vyvýšen, potáhnu všechny k sobě.“ (*Jan 12,32*) „Jděte do celého světa a hlásejte evangelium všemu tvorstvu!“ (*Mk 16,15*) Nikdo nemůže přijít k Otci sám. A zde se otevírá prostor položit si otázku: Když bere Kristus do své náruče i mne, nemám vzít do své náruče i někoho jiného? Vždyť do nebe nepřijde nikdo jen sám. Ukazuje se tedy, že cesta církve **následuje směřování nejdřív k smrti umučeného, ale následně vzkříšeného těla Kristova**. Každý křesťan žije jako on v dějinách, je proniknut Duchem Svatým. Syn i Duch mají pro něj stejný význam. Nikdo nemůže vydávat svědectví o Synovi jiným způsobem než jako dítě. Láska Otce a Syna, vztah, uvádí život do společenství lásky, které věrností zachraňuje tělo. Vzkříšení je důsledek lásky věrné až do krajnosti.

Opětovat lásku láskou může jen ten, kdo se nechá obejmout. Čemu bráníme, nemáme-li v sobě ochotu *nechat se* obejmout? Důležité je ono **nechat se**, nebránit se, neutíkat, neschovávat se. A především nezapomínat. Je-li církev přikryta pláštěm zapomenutí, bude trvat dlouho, než se církevní mentalita odvrátí od **sebezahleděnosti**, od **důvěry ve vlastní moc, sílu vůle a pronikavosti mysli** a nechá se obejmout způsobem, jímž se rozpomene na své dětství. Tzv. úspěchy činí paměť děravou. Co následuje v této vyprázdněnosti? Postaví se církev bez Ducha na jeho místo, na místo Krista. Jak se dívat na někoho, kdo je v područí sebe sama? Prázdné fanfáry nebo narcistní gesta, opojení sebou samým, přestože před očima veřejnosti je dotyčný ochoten i líbat zem. K zemi ho sklání jeho pýcha, ne bázeň Boží. Bez eucharistie – hostiny lásky, bez *anamnézy* není epikleze. Církev uschopnění vidět dovršení, jít za ním a vytrvat. Chopíme se života – ke své vlastní zkáze – jako **vlastních** dějin.

Jen srdce je důležité. *Podstatné* je to, co srdce střeží. Kdo má toto *podstatné* v srdci, objeví netušenou tvořivost Ducha. Rozpozná v sobě **světlo**, které vytvoří trojí „světelný proud“: vyzařování ze Srdce Krista, záření ze srdce člověka a vzájemné („ohnivé“) propojení tvořící plášť, který člověka chrání. Nebojme se hovořit o svatozáři, tedy o situaci zamilovaných. Plášť nás činí imunními vůči světu tím, že

kráčíme jako děti Boží. Láska chrání milující. V síle těla a krve Kristovy, díky skutečnému léku pro věčnost. Kvůli našemu těšení se z toho, že jsme vyhlíženi.

Pohlédnout vzhůru znamená pohlédnout do srdce. Protože jen spojená srdce jsou tažena společně. A je-li spojeno s Kristovým srdce, jsme strženi do výše, ale také připraveni nechat nebe vstoupit do našich vztahů.

7. neděle velikonoční

Cesta srdce

Jak se postavit k různým interpretacím duchovního života a spirituality v dnešním kulturním prostředí? Můžeme si vystačit s tím, že budeme zaujati vlastním duševním zdravím, dnes jako na kolovrátku se opakující mantrou: „jsem v pohodě“. Duševní pohoda spočívá v pozitivním hodnocení života. Uspokojení. Co si lidé představují pod tím *být v pohodě*? Situaci, „v níž každý jedinec realizuje svůj vlastní potenciál, dokáže se vyrovnat s běžnými stresy života, dovede pracovat produktivně a užitečně a je schopen přispět k rozvoji své komunity!“ Ono *být v pohodě* je modlou dneška. Zaujal mne postřeh mladé české filosofky: Jakmile se začnete starat o své duševní zdraví, můžete se s ním rozloučit. V pozadí je dnes sílící tendence ovládnout svůj svět emocí, nebo naopak se jím nechat volně vláčet. Jedna z nejstarších příruček duchovního života je životopisné vyprávění o svatém Antonínu Poustevníkovi: „Když jednou starec Antonín seděl na poušti v mrzuté náladě a s chmurnými myšlenkami, promluvil k Bohu: ‚Pane, chci být spasen, ale mé myšlenky mi to nedovolují. Co mám v tomto svém trápení dělat? Jak mohu dojít ke spáse?‘ Zakrátko na to povstal, vyšel ven a uviděl někoho, kdo se mu podobal. Seděl tam a pracoval, pak vstal od práce a modlil se, znovu si sedl a pletl provaz, pak znovu vstal a modlil se; a hle, byl to Hermův anděl, poslaný, aby Antonína poučil a ujistil. A on slyšel, jak anděl říká: ‚Udělej to, a dosáhneš spásy.‘ Když to uslyšel, naplnila ho velká radost a odvaha, a tím, že to udělal, našel spásu.“ Poznal, že musí přerušit práci, aby měl čas porozumět, uspořádat myšlenky v hlavě: rozdělil ty, které ho k Bohu přivádějí, od těch, které ho od něho odvádějí. Musíme se zastavit, přerušit všední tok životní setrvačnosti práce, odpočinku, snášení nemoci, našich lidských ambicí, všeho, co na nás doléhá, a s tím vším vstoupíme do rozhovoru s Kristem. Opouštíme, abychom se vrátili nově.

Toto rozdělení myšlenek je cesta ke svatosti. A to je přece jen něco jiného než cesta k dokonalosti. Je to cesta srdce. Dokonalý je jen Bůh a my se snažíme mu připodobnit, až do té míry, že se necháme proměnit jeho láskou. A tím nám otevře dovršení našeho života. Svatost obsahuje z jedné strany jednotu, z druhé strany oddělení. Svatí jsou ti, kdo jsou „jiní“, jsou odděleni od světa, aby se mohli cítit doma v lůně Otce jako Syn: „Jako ty, Otče, ve mně a já v tobě.“ (Jan 17,21) Kristus prosí o jednotu, která se stává obrazem jednoty, která je mezi Otcem a Synem. Spojka **jako** (καθώς) zde může být ve významu **právě tak**. Mohli bychom volně přeložit smysl výroku následovně: „Od okamžiku, kdy já a ty jsme pramenem autentické jednoty, tě žádám, abys rozšířil tento způsob jednoty a objasnil ty, kteří ve mě věří a které jsi mi svěřil.“ Pokračuje v modlitbě Syn, v které se synovství

zjevuje v osobě Ježíše. Modlitba ukazuje osobu. „Když jsem byl s nimi, střežil jsem je ve tvém jménu. Jsou střeženi tak, že nikdo z nich nebude ztracen kromě jednoho zatracence, aby se naplnila Písma.“

Příchod Ducha, o kterého nyní prosíme v přípravě na Letnice, je spojen s velekněžskou modlitbou. Jaká je? Srdce Krista Velekněze zůstává zde na zemi, jeho tvář nese rysy lidství, pohled je však zvednut k nebi. Jsou to oči, které protrhávají nebesa a otevírají bránu světla. S příchodem Ducha do srdce člověka lze čekat příchod zlého, pro kterého je pohled dolů spojen s okoušením radostí, kterou nikdy nepoznal. Proto zůstat na zemi v Duchu je cestou, na které se nepochybně setkáme s lupiči, přepadením, ranami a ohrožením života, ale i s hojivou mastí na všechny rány světa. Cožpak se nemodlíme v modlitbě Otčenáš: zbav nás ode všeho zlého? Kdo takto prosí, vlastně se zasvěcuje: zůstává na rozhraní světa a nebe, tělem na zemi, srdcem v nebi. A to jen proto, abychom nepřišli k Otci sami, ale s těmi, které nám svěřil. To, co tvoří obsah slova **katolický** (καθολικός), je tato univerzalita Kristova srdce. Obsahuje v sobě to, co tušíme, že je v Kristově srdci, že je zde pro všechny ve smyslu pro tebe každého, kdo ho hledáš.

Slavnost Soslání Ducha Svatého

Duch dává nahlížet z mnoha stran

Lidé často vidí jen jeden druh bílé barvy, ale jsou překvapeni, když přijdou k obrazu, který je namalován různými bělobami. Je dokonce více než deset dobře definovaných podob bílé barvy. Ale až později jim jsme schopni dát jméno. A význam. Když hovoříte o duchovním životě, je to jako rozhovor zdraveného, vidoucího, s barvoslepým, slabozrakým nebo nevidomým. Na světě je více barev, než jsme je prozatím pojmenovali. Nedivte se, že když někdo vidí barevnost působení Ducha, může být zaslepeným člověkem nařknut z okultismu. Racionalista vidí optikou své logiky, uniká mu bohatost odstínů vztahů. Zde nepomáhá častější návštěva galerií, ale zpokorněné prozření, prořezání nenasytností smyslů, zakleknutí na neuspořádané náklonosti a neřesti. „Ten, kdo se již rozhodl usadit v poušti a zde pěstovat klid srdce (*hésychia*),“ říká starce Antonín, „bývá osvobozen ze tří bitev: chtít vše slyšet, chtít stále mluvit a chtít všechno vidět. Zbývá mu už jen jedna bitva: cvičit se, jak střežit srdce v čistotě.“ A začne vidět barvy blahoslavenství. Ty se proměňují v plody Ducha Svatého. Plody Ducha známe velmi málo.

Soslání Ducha Svatého připadá na židovské Letnice, svátek, jímž Izrael děkoval za dar zákona. Necháпали jej jako uzdu přikázání, ale pobídku k putování. Co nám dává? Charismata! Schopnost žít dobře na zemi. Příklad soslání Ducha je spojen s darem pro tento svět. Zkusme si někdy vyjmenovat dary Ducha, a jak s nimi zacházíme. Evangelium hovoří o tom, že Syn je Duchem pravdy. To je život zrozený Otcem. Je to život předávaný, život darovaný, přijatý. Je to duch dětství. Víra nám dává poznat, že jsme znovuzrození a že dostáváme život. „Já jsem přišel, aby měly život a aby ho měly v hojnosti.“ (Jan 10,10). O co jde v dnešním svátku? O to, že se vzkříšení týká celého našeho života. Duch není bez těla. Moralistické přehánění vede nezbytně k dalšímu extrému: Duch je viděn jako něco, co je odděleno od těla, kdy moje identita již není spojena s tělem. To, co jsem jako osoba v Duchu Svatém, to žiji v mé lidské skutečnosti, v těle. Osoba se zjevuje a uskutečňuje ve své přirozenosti. To nás učí kristologie otců. Nemůžeme opovrhovat tělem, nemůžeme jej oddělovat od toho, co jsme. Duch Svatý je nám dán v našem těle. Proč tomu tak je? Abychom mohli zakoušet obdarování lidsky důstojným životem. Víra není jen nadpřirozená, rozumná, ale také svobodná. Svoboda v nás je schopna uznat, co je darem v lásce, darem, který nic naše neničí, ale proměňuje. Duch Svatý nás navyká na skutečnost, že Otec dal Syna, abychom měli život věčný a naše tělo přešlo do slávy Otce, aby se stalo tělem oslaveným. Jen tím naše tělo stoupne v ceně. Je drahocenné mnohem více, než si obvykle myslíme. Je na cestě k dovršení.

Dívejme se na něj Duchem, který tento neodolatelný horizont Božího ujímání se světa zprostředkovává. Dává nám věci nahlížet z druhé strany! Obraťme se k Duchu, co nám chce říci osobně, nikomu jinému. Zde se dary Ducha Svatého mění v plody, „dokonalosti, které v nás Duch Svatý utváří jako prvotiny věčné slávy.“ (KKC 1832) Co kdybychom se začali dívat na náš život z jeho dovršení? Duch nehledá příčiny, nýbrž cíl. Tíhne k tomu, co bylo na počátku a co máme přinést my sami: jako dozrálý plod našeho života, který nám byl svěřen do péče.